

**Krajowy Plan Działania na rzecz realizacji
Agendy ONZ dotyczącej kobiet, pokoju
i bezpieczeństwa na lata 2018-2021**

*Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Ministerstwo Obrony Narodowej
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania*

Warszawa, wrzesień 2018

Spis treści

Lista skrótów	3
1. Wstęp	4
2. Agenda kobiet, pokoju i bezpieczeństwa.....	5
3. Skąd startujemy? Realizacja postanowień Rezolucji ONZ dotyczących Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w Polsce w przededniu przyjęcia Krajowego Planu Działania.....	7
I. Zapobieganie konfliktom, reagowanie na konflikty oraz utrzymywanie pokoju	11
II. Pomoc humanitarna oraz pomoc rozwojowa	12
III. Ochrona i wsparcie ofiar przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych	13
IV. Promocja i rozwój Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w Polsce oraz w ramach współpracy międzynarodowej	14
5. Monitorowanie i ewaluacja	15
6. Obszary, działania i wskaźniki Krajowego Planu Działania na lata 2018-2021	17
Przydatne linki	23
Przypisy końcowe	24

Lista skrótów

MSZ - Ministerstwo Spraw Zagranicznych

MON - Ministerstwo Obrony Narodowej

MSWiA - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

WPS - Agenda kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (*Women, peace and security*)

ONZ - Organizacja Narodów Zjednoczonych

UE - Unia Europejska

NATO - Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego

OBWE - Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie

WPBiO - Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony UE

MTK - Międzynarodowy Trybunał Karny

FRONTEX - Europejska Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej

CEDAW - Konwencja ONZ w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet

SDG - Zrównoważone Cele Rozwoju ONZ (*Sustainable Development Goals*)

NGOs – Organizacje Pozarządowe

IDPs - Osoby przesiedlone wewnątrz jednego kraju (*Internally Displaced Persons*)

1. Wstęp

Doświadczenia konfliktów lat 90-tych, w tym między innymi czystki etniczne w Rwandzie i Jugosławii, pokazały z jednej strony, że kobiety i dzieci są najbardziej narażone na akty przemocy związane z konfliktami zbrojnymi, zaś przemoc seksualna stosowana jako taktyka wojenna w znaczny sposób przyczynia się do eskalacji konfliktu oraz utrudnia późniejsze pojednanie. Z drugiej strony, udział kobiet w realizacji pomocy dla ofiar konfliktów, kobiet i dzieci, jest niezbędny. Zaangażowanie kobiet w negocjacje porozumień pokojowych zwiększa szanse na powodzenie tych procesów, oraz wypracowanie ram trwałego pokoju¹. Tymczasem, liczba kobiet uczestniczących w operacjach pokojowych oraz w negocjacjach pokojowych jest nadal niska. W latach 1992 do 2011 jedynie 9 procent negocjatorów pokojowych było kobietami². W operacjach pokojowych ONZ z udziałem kontyngentów wojskowych jedynie 4 procent personelu stanowiły kobiety, a w policyjnych ich udział sięgał 10 procent³.

Potrzeba zwiększenia udziału kobiet w procesach pokojowych, w misjach i operacjach pokojowych, wzmocnienia ich roli w procesach decyzyjnych związanych z zapewnieniem pokoju, jak również zwrócenie uwagi na potrzeby ochrony i wsparcia kobiet i dzieci podczas konfliktów zbrojnych oraz w środowisku pokonfliktowym, stanowią główne postulaty Agendy ONZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Podstawą formalną do podjęcia prac nad jej utworzeniem była Rezolucja Rady Bezpieczeństwa nr 1325 z 2000 r. Od tego czasu Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła kolejne siedem rezolucji dotyczących tej tematyki: 1820 (2008), 1888 (2009), 1889 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2122 (2013) oraz 2242 (2015).

Agenda kobiet, pokoju i bezpieczeństwa znajduje się na pograniczu dziedzin: zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, ochrony praw człowieka, współpracy rozwojowej oraz polityk z zakresu równego traktowania. Jej implementacja oscyluje wokół czterech filarów: zapobieganie (*prevention*), partycypacja (*participation*), ochrona (*protection*) oraz wsparcie (*relief and recovery*). Ciężar realizacji postulatów Rezolucji 1325 i późniejszych rezolucji spoczywa przede wszystkim na państwach. Niemniej, w implementację Agendy zaangażowane są również organizacje międzynarodowe, organizacje pozarządowe oraz jednostki badawcze.

Polska wspierała powstanie i rozwój Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa od samego początku jej zainicjowania. Dołączyła do grona współsponsorów (*co-sponsors*) kolejnych Rezolucji Rady Bezpieczeństwa NZ: 1820 (2008), 1888 (2009), 2106 (2013), 2122 (2013) oraz 2242 (2015)⁴. RP od wielu lat aktywnie uczestniczy w pracach organizacji międzynarodowych i regionalnych dotyczących Agendy, w tym: ONZ, NATO, Unii Europejskiej oraz OBWE. Przedkłada również sprawozdania z realizacji postanowień Rezolucji 1325 oraz późniejszych rezolucji dotyczących tej tematyki. Krajowy Plan Działania na rzecz realizacji Agendy NZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa umożliwi (a) systematyzację wysiłków podejmowanych przez polskie instytucje na rzecz implementacji Agendy, (b) wyznaczanie

priorytetów w tym obszarze, jak również (c) pomiar postępów dokonywanych przez polskie instytucje we wdrażaniu Agendy.

Niniejszy Krajowy Plan Działania na rzecz realizacji Agendy NZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa na lata 2018-2021 jest rezultatem współpracy Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania. Jego celem jest zdefiniowanie obszarów oraz konkretnych działań na rzecz implementacji Agendy, jak również zwiększenie koordynacji pomiędzy polskimi instytucjami, które w największym zakresie są zaangażowane w jej realizację.

2. Agenda kobiet, pokoju i bezpieczeństwa

Jednym z dokumentów wyjściowych dla powstania Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa była Platforma Działania (*Platform for Action*) stworzona podczas odbywającej się w Pekinie w 1995 r., IV Konferencji Kobiet (*Fourth World Conference on Women*), pod auspicjami ONZ⁵. W przyjętym wówczas dokumencie podkreślono m.in. potrzebę integralnego podejścia do pokoju i bezpieczeństwa, jak również równego dostępu oraz partycypacji kobiet w strukturach władzy. Zwrócono uwagę na konieczność zaangażowania kobiet w wysiłki na rzecz zapobiegania i rozwiązywania konfliktów zbrojnych jako elementu niezbędnego do utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego. Podkreślono w nim, że jeśli kobiety mają pełnić równą, w stosunku do mężczyzn, rolę w przywracaniu i utrzymywaniu pokoju, to powinny posiadać tożsame uprawnienia polityczne oraz gospodarcze, jak również być odpowiednio reprezentowane na wszystkich szczeblach decyzyjnych⁶.

Rada Bezpieczeństwa NZ przyjęła osiem rezolucji, które w sposób bezpośredni dotyczą Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Pierwszą była, wspomniana wcześniej, Rezolucja nr 1325 z 31 października 2000 r. Mowa w niej o zobowiązaniach państw w czterech wymiarach: zapobieganiu konfliktom, partycypacji kobiet w procesach decyzyjnych dotyczących utrzymywania pokoju; ochrony kobiet przed, w czasie i po zakończeniu konfliktu zbrojnego; oraz korzystania przez nie z programów pomocy i odbudowy w fazie pokonfliktowej.

Cztery filary Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa⁷

Zapobieganie (*Prevention*): obejmuje zapobieganie konfliktom i wszystkim formom przemocy wobec kobiet i dziewczynek zarówno podczas konfliktu, jak i po jego zakończeniu. Filar ten dotyczy uwzględnienia kwestii płci w systemie wczesnego ostrzegania i ma na celu włączenie kobiet i ich potrzeb w działania mające na celu zapobieganie konfliktom oraz inicjatywy na rzecz rozbrojenia. Obejmuje on również środki zapobiegania przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych poprzez zwalczanie bezkarności i poprawę ścigania ich sprawców. Filar

uwzględnia również szereg innych działań, w tym m.in.: zwalczanie dyskryminujących postaw i zachowań, jak również zwraca uwagę na fakt, że przedstawiciele płci męskiej w różnym wieku, mogą być nie tylko sprawcami przestępstw na tle płciowym, ale także ich ofiarami.

Partycypacja (*Participation*): celem tego filaru jest promocja równości płci oraz zapewnienie udziału kobiet na równi z mężczyznami w procesach decyzyjnych dotyczących pokoju i bezpieczeństwa na poziomie krajowym, lokalnym oraz międzynarodowym. Jego realizacja wiąże się ze zwiększeniem liczby kobiet pełniących funkcje negocjatorów, mediatorów, członków sił pokojowych oraz personelu humanitarnego.

Ochrona (*Protection*): ochrona osób, w tym kobiet i dzieci, które najbardziej narażone są na przemoc w czasie konfliktów i kryzysów humanitarnych, włączając w to przemoc seksualną. Skupia się szczególnie na potrzebach uchodźców oraz osób wewnątrzprzesiedlonych (ang. *Internally Displaced Persons, IDPs*).

Wsparcie (*Relief and Recovery*): jego celem jest potrzeba zwrócenia uwagi na potrzeby kobiet i dzieci w środowiskach pokonfliktowych i wsparcie kobiet udzielających pomocy podczas konfliktu oraz w środowiskach pokonfliktowych.

Kolejne Rezolucje Rady Bezpieczeństwa z zakresu Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa dotyczyły:

- przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych (nr 1820 z 2008 r.) oraz wysiłków na rzecz walki z nią (nr 1888 z 2009 r.);
- potrzeby zwiększenia wysiłków na rzecz wdrażania postanowień Rezolucji 1325 oraz monitorowania jej implementacji (nr 1889 z 2009 r.);
- walki z bezkarnością sprawców przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych (nr 1960 z 2010 r.);
- szczegółów dotyczących wdrażania Rezolucji 1325 oraz późniejszych rezolucji dotyczących Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (nr 2106 z 2013 r.);
- rozbudowania postanowień wcześniejszych rezolucji w zakresie m.in. roli kobiet w procesach pokojowych oraz potrzeby współpracy ONZ, Rady Bezpieczeństwa, organizacji regionalnych oraz państw członkowskich na rzecz realizacji Agendy (nr 2122 z 2013 r.);
- działań z zakresu implementacji Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (nr 2242 z 2015 r.).

Implementacja Rezolucji 1325 jest ściśle powiązana z postanowieniami Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, która została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne NZ 18 grudnia 1979 r. oraz z jej Protokołem Dodatkowym z 1999 r. (Dz.U. z 1982 r. poz. 71.). Do Rezolucji odwołuje się również sporządzona przez Komitet ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet ONZ Rekomendacja nr 30, która dotyczy roli kobiet w zapobieganiu konfliktom, podczas konfliktów oraz w środowisku pokonfliktowym.

Realizacja Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w sposób bezpośredni związana jest z polityką rozwojową, a w tym z Celami na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 (*Sustainable Development Goals*), które zostały przyjęte Rezolucją Zgromadzenia Ogólnego NZ nr 70/1 z dnia 25 września 2015 roku. Wdrażanie Agendy w szczególności pokrywa się z działaniami związanymi z realizacją Celu 5. dotyczącego równości płci, jak również Celu 16. - pokój, sprawiedliwość oraz silne instytucje.

Rezolucja 1325 odwołuje się również do Konwencji Genewskich z 1949 r. (Dz.U. z 1956 r. poz. 171.), wraz z Protokołami Dodatkowymi z 1977 r. (Dz.U. z 1992 r. poz. 175), których postanowienia w wielu miejscach odnoszą się do sytuacji kobiet. Konwencje Genewskie I, II i III wskazują, że „kobiety mają być traktowane ze szczególnymi względami należnymi ich płci”, natomiast w Art. 27 IV *Konwencji Genewskiej o ochronie osób cywilnych podczas wojny* mowa jest o „szczególnej ochronie kobiet w sytuacji ataku na ich honor, a w szczególności przed gwałtem, wymuszoną prostytutką, jak też jakąkolwiek inną formą ataku niezgodnego z obyczajowością”.

Innymi dokumentami, do których odwołuje się Rezolucja 1325 oraz jej pochodne są m.in.: Konwencja dotycząca statusu uchodźców z 1951 r. wraz z Protokołem z 1967 r. (Dz.U. z 1991 r. poz. 515.), Konwencja Praw Dziecka z 1989 r. wraz z Protokołami Dodatkowymi (Dz.U. z 1991 r. poz. 526.), statut Międzynarodowego Trybunału Karnego z 1998 r. (Dz.U. z 2003 r. poz. 708 z późn. zm.) oraz Traktat o Handlu Bronią z 2013 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 40.).

15 lat po przyjęciu przez Radę Bezpieczeństwa ONZ Rezolucji nr 1325, pod auspicjami Sekretarza Generalnego ONZ, został przygotowany dokument pt. „Zapobieganie konfliktom, kształtowanie sprawiedliwości oraz zabezpieczanie pokoju. Globalne Studium wdrażania Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ 1325” (*Preventing conflict transforming justice and securing the peace, Global Study on implementation of the United Nations Security Council Resolution 1325*). Stanowi on kompleksowy zestaw dobrych praktyk, wytycznych oraz rekomendacji dotyczących implementacji Rezolucji nr 1325 oraz późniejszych rezolucji dotyczących tej tematyki. Zawarte w nim propozycje zostały wykorzystane do przygotowania niniejszego dokumentu.

3. Skąd startujemy? Realizacja postanowień Rezolucji ONZ dotyczących Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w Polsce w przededniu przyjęcia Krajowego Planu Działania

Przed przyjęciem Krajowego Planu Działania Polska realizowała postanowienia Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w znacznej mierze w ramach polityk dotyczących: równego

traktowania, pomocy humanitarnej i rozwojowej, współpracy dwustronnej oraz na forum organizacji międzynarodowych. Poniżej przedstawiamy wybrane przykłady i informacje.

Polska ratyfikowała Konwencję ONZ w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW) 18 lipca 1980 r. oraz w 2015 r. Konwencję Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzoną w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (CAHVIO), która zgodnie z jej artykułem 2. znajduje zastosowanie również w trakcie konfliktu zbrojnego.

Realizacja polityki rządu w zakresie równego traktowania, w tym przeciwdziałanie dyskryminacji, jest w kompetencjach Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania⁸ oraz Rzecznika Praw Obywatelskich⁹. W każdym z resortów powołani są Koordynatorzy ds. Równego Traktowania. W Ministerstwie Obrony Narodowej od 1999 r. funkcjonuje również Rada ds. Kobiet¹⁰.

Wśród niedawnych osiągnięć w dziedzinie realizacji polityki równego traktowania przez służby mundurowe należy nadmienić wdrożenie przez Policję w 2016 r. dokumentu systematyzującego pracę Policji na rzecz ochrony praw człowieka „Główne kierunki działalności edukacyjno-informacyjnej w zakresie ochrony praw i wolności człowieka oraz strategii równych szans w Policji na lata 2016-2018”. Natomiast, na podstawie decyzji Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 marca 2018 r. w sprawie funkcjonowania Rady do Spraw Kobiet w resorcie obrony narodowej umocniono pozycję Rady podporządkowując przewodniczącą Rady bezpośrednio Ministrowi. Ma to umożliwić szybsze i bezpośrednie reagowanie na wszystkie sytuacje wymagające pilnej interwencji w zakresie służby żołnierzy – kobiet. Na podstawie tej decyzji powołano również nieetatowych pełnomocników ds. wojskowej służby kobiet w jednostkach wojskowych od szczebla samodzielnego batalionu (równorzędnych jednostek) wzwyż.

W 2017 roku, w Siłach Zbrojnych RP służbę pełniło 5 829 kobiet, co stanowiło 5,7 procent ogólnej liczby żołnierzy (więcej o 0,4 procent w stosunku do roku 2016). W Policji, w 2017 r., odsetek kobiet plasował się na poziomie 16 procent i wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o 0,4 procent, zaś w Straży Granicznej na poziomie 25,6 procent i wzrósł o 0,6 procent. W 2017 roku 62 kobiety-żołnierze uczestniczyły w misjach i operacjach UE i NATO, zaś 4 Policjantki i 2 funkcjonariuszki Straży Granicznej brały udział w misjach UE. 2 funkcjonariuszki Straży Granicznej uczestniczyły w operacjach FRONTEX. W 2017 r. 25 procent kierowników placówek dyplomatycznych było kobietami. W 2015 r. ich odsetek wynosił 24 procenty.

W 2018 r. w Muzeum Wojska Polskiego odbyła się wystawa, pt. „My, Kobiety – Żołnierze”, która dotyczyła kobiet w Siłach Zbrojnych. Wśród ekspozycji znalazły się między innymi, mundur weteranki powstania styczniowego, sanitariuszki Legionów Polskich oraz obowiązujące obecnie w wojsku mundury kobiece, a także dokumenty, medale, ordery, obrazy. Ekspozycję przygotowało Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

Pomoc rozwojowa i humanitarna

„Nadrzędnym celem polskiej współpracy rozwojowej jest wspieranie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego krajów rozwijających się i ich społeczeństw, podejmowanie działań zmierzających do redukcji ubóstwa, poprawy stanu zdrowia ludności, podnoszenie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych ludności, wsparcie procesów demokratyzacyjnych i reform państwa, budowa nowoczesnych instytucji państwowych, promocja praw człowieka oraz wsparcie społeczeństwa obywatelskiego.”¹¹ Dlatego znaczna część z priorytetów tematycznych polskiej współpracy rozwojowej¹² wpisuje się w realizację Celu 16. Zrównoważonych Celów Rozwoju ONZ - pokój, sprawiedliwość oraz silne instytucje. Jest on fundamentalny dla zapewnienia kobietom dostępu do organów wymiaru sprawiedliwości oraz budowy inkluzywnych instytucji państwowych.

W latach 2016 i 2017 w ramach Polskiej Współpracy Rozwojowej wdrożono szereg projektów humanitarnych oraz rozwojowych, które wpisują się w działania realizowane w ramach Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa.

W latach 2016 i 2017 w Libanie wdrożono sfinansowane ze środków Polskiej Pomocy projekty humanitarne, które zapewniły syryjskim uchodźcom dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej. W 2016 r. w Libanie sfinansowano projekt, który umożliwił szkolenie zawodowe uchodźców, w tym kobiet.

W irackim Kurdystanie w latach 2016 -2017 zostały wdrożone trzy projekty, które uwzględniały potrzeby uchodźców, osób wewnątrznie przesiedlonych, w tym kobiet i dzieci:

- Zapewnienie podstawowej opieki medycznej, opieki stomatologicznej i poprawa warunków higienicznych miejscowej ludności i osób wewnątrznie przesiedlonych w prowincji Diyala;
- Zapewnienie podstawowej opieki medycznej, poprawa warunków higienicznych i edukacja medyczna dla uchodźców, osób wewnątrznie przesiedlonych i ludności lokalnej w prowincji Diyala;
- Zapewnienie podstawowej i ginekologicznej opieki zdrowotnej w prowincjach Irbil i Dohuk.

Obecnie, w irackim Kurdystanie w trakcie realizacji jest projekt pt. "Pomoc w nagłych wypadkach i pomoc społeczna dla osób najbardziej podatnych na zagrożenia w Irbilu i prowincji Dohuk". Jedno z zadań projektu dotyczy udzielania porad prawnych i wsparcia dla ofiar przemocy seksualnej. Okres realizacji projektu to lata 2018 -2019.

W 2017 r. Polska przekazała wpłaty dobrowolne na rzecz UNICEF na Ukrainie i w Syrii. Ponadto, w ramach programu Wsparcie dla Edukacji, Polska współpracowała z Niemiecką Agencją Współpracy Rozwojowej (GIZ) przy renowacji szkół dla uchodźców w Syrii.

W Palestynie Polska wspierała inicjatywy mające na celu ożywienie gospodarcze i wzmocnienie pozycji kobiet poprzez finansowanie kilku projektów w obszarach Ramallah, Hebron i Jerozolimy. Działania te obejmowały zapewnienie dostępu do szkoleń zawodowych dla kobiet, wspieranie nowo powstałych przedsiębiorstw prowadzonych przez kobiety (w tym ułatwianie dostępu do nowych rynków i pomoc w uzyskaniu rozpoznawalnych certyfikatów, takich jak certyfikat "Fairtrade"), a także promowanie kobiecych spółdzielni biznesowych.

W 2017 r. Polska wspierała działania ONZ na rzecz kobiet w Wybrzeżu Kości Słoniowej, mające na celu podniesienie świadomości na temat równości płci i praw kobiet.

Współpraca dwustronna

Agenda kobiet, pokoju i bezpieczeństwa stanowi jeden z obszarów współpracy polskiej Policji z Mołdawią. W ramach tej współpracy, w listopadzie 2017 r. odbyła się wizyta studyjna Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Mołdawii w Polskiej Policji. W marcu 2018 r. Przedstawicielki Mołdawskiego Stowarzyszenia Policjantek złożyły kolejną wizytę w Polsce. Podczas obu wizyt studyjnych przedstawiciel MSZ przedstawił prezentację na temat "Roli kobiet w operacjach pokojowych".

Współpraca wielostronna

Polska aktywnie uczestniczy w Nieformalnej Grupie Ekspertów WPS 2242 ONZ (*Informal Experts Group on WPS*), w Grupie Zadaniowej UE ds. WPS (*Informal EU Task Force on WPS*), jak również w Zespole Zadaniowym NATO ds. kobiet, pokoju i bezpieczeństwa (*WPS Task Force*). Polska jest członkiem Sieci Punktów Kontaktowych ds. Kobiet, Pokoju i Bezpieczeństwa (*Women, Peace and Security Focal Points Network*).

4. Krajowy Plan Działania

Krajowy Plan Działania na rzecz realizacji Agendy NZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa stanowi realizację postanowień Rezolucji 1325 oraz późniejszych rezolucji dotyczących tej tematyki przez RP. Na lata 2018-2021 Plan wyznacza cztery główne obszary działania:

I. zapobieganie konfliktom, reagowanie na konflikty oraz utrzymywanie pokoju,

II. pomoc humanitarna oraz pomoc rozwojowa,

III. ochrona i wsparcie ofiar przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych,

IV. promocja i rozwój Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w Polsce oraz w ramach współpracy międzynarodowej.

Poniżej zostały przedstawione konkretne działania w poszczególnych filarach Agendy. Identyfikacja głównych obszarów realizacji Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa nastąpiła w oparciu o analizę słabych oraz mocnych stron dotychczasowej działalności, potencjału polskich instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych w tej dziedzinie. Ponadto, założono, że działania powinny być możliwe do osiągnięcia w określonych ramach czasowych (realne) oraz mierzalne. Przygotowując propozycję obszarów i działań wzięto pod uwagę także aspekty praktyczne związane z koniecznością bieżącego monitorowania postępu w ich realizacji.

Finansowanie działań w ramach Krajowego Planu Działania na rzecz realizacji Agendy NZ dotyczącej kobiet, pokoju i bezpieczeństwa na lata 2018-2021 dokonywane będzie z budżetów poszczególnych resortów bez konieczności dodatkowego ich zwiększania oraz podległych im jednostek, ośrodków akademickich, think-tanków oraz organizacji pozarządowych, które realizują jego założenia.

I. Zapobieganie konfliktom, reagowanie na konflikty oraz utrzymywanie pokoju

Działania związane z zapobieganiem konfliktom, reagowaniem na konflikty oraz utrzymywaniem pokoju (*peacekeeping*) wpisują się we wdrażanie filarów Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa dotyczących zapobiegania (*prevention*), partycypacji (*participation*), oraz ochrony (*protection*).

Zgodnie z postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych, rozwiązywanie sporów z wykorzystaniem pokojowych środków jest fundamentalne dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa¹³. Skuteczne działania na rzecz zapobiegania wybuchowi konfliktu najczęściej oznaczają ocalenie od śmierci, przemocy oraz konieczności ucieczki ludności cywilnej, w tym kobiet i dzieci. Stąd ich istotne znaczenie dla Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Konflikty oraz ich skutki są inaczej odczuwalne przez mężczyzn oraz przez kobiety, dlatego perspektywa obu płci powinna być brana pod uwagę we wszelkich działaniach mających na celu: zapobieganie konfliktom, reagowanie na konflikty oraz utrzymywanie pokoju.

Rząd RP będzie realizował powyższe cele poprzez dążenie do zwiększenia liczby kobiet w misjach i operacjach ONZ, UE, NATO i OBWE, w służbie poza granicami państwa (w ataszatach, biurach łącznikowych i placówkach dyplomatycznych) oraz stosowanie przez polskie instytucje regulacji prawnych dotyczących równego traktowania. Działania te zostaną uzupełnione aktywnością zagraniczną w zakresie: wsparcia międzynarodowych wysiłków na rzecz zwiększenia zdolności kobiet do znaczącego udziału w zapobieganiu i rozwiązywaniu

konfliktów, poparcia dla działań misji i operacji zagranicznych w zakresie promocji i wdrażania założeń Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa, w szczególności w obszarze wsparcia reformy sektora bezpieczeństwa (*Security Sector Reform, SSR*) oraz wsparcia procesów pokojowych.

Polska będzie dążyła do:

- Wzmocnienia pozycji kobiet w służbach mundurowych poprzez zwiększenie reprezentacji kobiet w strukturach dowodzenia i kierowania, włącznie z obejmowaniem przez nie stanowisk dowódczych i kierowniczych;
- Zwiększenia liczby kobiet kierowników placówek dyplomatycznych oraz w służbach mundurowych – liczby kobiet pełniących służbę poza granicami kraju;
- Zwiększenia udziału kobiet pod względem ilościowym oraz pod względem zajmowanych przez nie stanowisk/ pełnionych funkcji w operacjach i misjach zagranicznych;
- Wsparcia udziału kobiet w mediacjach;
- Realizacji Agendy WPS jako elementu wsparcia reformy sektora bezpieczeństwa (SSR) przez misje i operacje zagraniczne;
- Realizacji Agendy WPS jako elementu wsparcia procesów pokojowych przez misje i operacje zagraniczne.

II. Pomoc humanitarna oraz pomoc rozwojowa

Wśród państw wspieranych przez Rząd RP w ramach polskiej współpracy rozwojowej znajdują się 4 państwa Partnerstwa Wschodniego: Białoruś, Gruzja, Mołdawia, Ukraina, oraz 6 państw Afryki, Azji i Bliskiego Wschodu: Etiopia, Kenia, Mjanma, Palestyna, Senegal oraz Tanzania. Część z projektów finansowanych ze środków Polskiej Pomocy skierowana jest do środowisk kobiecych.

Polska udziela pomocy humanitarnej uchodźcom z regionu Bliskiego Wschodu, w tym przede wszystkim uchodźcom syryjskim. Jest ona dostarczana zarówno poprzez wpłaty do organizacji międzynarodowych oraz Międzynarodowego Czerwonego Krzyża, jak również za pośrednictwem projektów realizowanych przez polskie organizacje pozarządowe.

Wspieranie Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa poprzez polską pomoc rozwojową oraz humanitarną związane jest z realizacjami jej filarów dotyczących partycypacji (*participation*), ochrony (*protection*) oraz wsparcia (*relief and recovery*).

Polska będzie dążyła do:

- Realizacji Zrównoważonych Celów Rozwoju ONZ (SDGs) w odniesieniu do Agendy WPS;

- Ochrony i wsparcia ofiar przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych;
- Przeciwdziałania tego typu naruszeniom.

III. Ochrona i wsparcie ofiar przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych

Przemoc na tle płciowym oraz przemoc seksualna w konfliktach zbrojnych stosowana jako taktyka wojenna od wielu lat stanowi coraz bardziej niepokojące zjawisko. Alarmująca jest również sytuacja ofiar konfliktów - osób przesiedlonych wewnątrz oraz zamieszkujących liczne obozy uchodźcze, które narażone są na przemoc seksualną oraz przemoc na tle płciowym. Naruszenia te prowadzą do trwałej stygmatyzacji ofiar.

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej zobowiązuje się do podjęcia kroków mających na celu ochronę oraz wsparcie ofiar przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych. Wśród nich znajdują się: zabieganie na forach międzynarodowych, w tym w Radzie Bezpieczeństwa ONZ, o zwiększenie efektywności ścigania za czyny przemocy seksualnej na tle płciowym w konfliktach zbrojnych. Mowa tutaj, między innymi, o dążeniu w ramach członkostwa RP w Radzie Bezpieczeństwa do wspierania działań mających na celu uwzględnienie przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych jako przesłanki zastosowania wobec ich sprawców ograniczeń przewidzianych w reżimach sankcyjnych, jak również walkę ze stygmatyzacją jej ofiar.

Odpowiednie przeszkolenie pracowników misji w zakresie praw kobiet, jak również sposobów udzielania im ochrony i wsparcia w środowiskach konfliktowych, w sposób znaczący wpływa na operacyjną efektywność misji¹⁴. Dlatego jednym z działań w tym zakresie będzie włączenie przez polskie instytucje tematyki dot. ochrony i wsparcia ofiar przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych do programu szkoleniowego osób przygotowujących się do wyjazdu do misji i operacji zagranicznych, jak również szkoleń dla osób zainteresowanych udziałem w nich.

RP zobowiązuje się również do zabiegania na forum organizacji międzynarodowych o zwiększenie efektywności przeciwdziałania i walki z bezkarnością pracowników misji i operacji pokojowych winnych wykorzystywania i nadużyć na tle seksualnym.

Działania mające na celu ochronę i wsparcie ofiar przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych wpisują się we wszystkie, cztery filary Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa: zapobieganie (*prevention*), partycypację (*participation*), ochronę (*protection*) oraz wsparcie (*relief and recovery*).

Rząd Polski będzie dążył do:

- Walki z bezkarnością sprawców przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych;
- Zapobiegania i walki z bezkarnością pracowników misji i operacji pokojowych winnych wykorzystywania i nadużyć na tle seksualnym;
- Szkolenia osób przygotowujących się do wyjazdu do misji i operacji pokojowych, jak również osób zainteresowanych udziałem w nich, w zakresie ochrony i wsparcia ofiar przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych;
- Wsparcia przebywających na terenie Polski osób ubiegających się o ochronę międzynarodową - ofiar przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych.

IV. Promocja i rozwój Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w Polsce oraz w ramach współpracy międzynarodowej

Polska od wielu lat aktywnie angażuje się w prace organizacji międzynarodowych, w tym ONZ, NATO, UE i OBWE, w zakresie realizacji i rozwoju Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa. Wdrożenie przez polskie instytucje działań z Krajowego Planu Działania umożliwi bardziej znaczący udział Polski na forum organizacji międzynarodowych i zwiększenie naszej widoczności w tej tematyce.

Agenda kobiet, pokoju i bezpieczeństwa nieustannie ewoluuje. Dla tego procesu nieocenione są wyniki badań naukowych, które dostarczają dane dotyczące jej postępu oraz identyfikują nowe potrzeby w tej dziedzinie. Dlatego jednym z obszarów Krajowego Planu Działania jest wsparcie badań naukowych dotyczących Agendy. Zaangażowanie środowiska naukowego, organizacji pozarządowych oraz think-tanków będzie ważne również w działaniach mających na celu promocję agendy. Będzie ono korzystne w zakresie wymiany doświadczeń na temat realizacji postanowień Rezolucji 1325 z innymi państwami.

Polski Rząd będzie dążył do:

- Uwzględniania Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w sprawozdawczości z przestrzegania międzynarodowych konwencji dotyczących praw człowieka oraz równego traktowania;
- Aktywności na rzecz promocji i rozwoju Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa na forum organizacji międzynarodowych;
- Zaangażowania polskich studentów, naukowców, organizacji pozarządowych oraz think-tanków w działania mające na celu implementację Krajowego Planu Działania;

- Włączenia tematyki dotyczącej Rezolucji 1325 oraz późniejszych rezolucji dotyczących Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa do curriculum szkoleniowego osób przygotowujących się do wyjazdu do misji i operacji zagranicznych oraz osób zainteresowanych udziałem w nich;
- Rozwoju współpracy w zakresie wymiany doświadczeń z wdrażania Rezolucji 1325.

5. Monitorowanie i ewaluacja

Efektywnej realizacji założeń Krajowego Planu Działania powinny towarzyszyć ewaluacja oraz monitoring prowadzonych działań.

Monitorowanie realizacji działań z Krajowego Planu Działania przebiegać będzie w sposób ciągły. Wynika to z konieczności bieżącej analizy wdrażania Planu pod kątem osiągnięcia jego celów oraz analizy zgodności podejmowanych działań z założeniami koncepcyjnymi.

Główne cele **ewaluacji** Krajowego Planu Działania to:

- dostarczanie informacji nt. rezultatów wdrażania Krajowego Planu Działania;
- ocena skuteczności realizacji działań Krajowego Planu Działania;
- dążenie do zwiększenia efektywności realizacji postanowień Rezolucji 1325 oraz późniejszych rezolucji dotyczących tej tematyki przez polskie instytucje oraz organizacje pozarządowe;
- wsparcie procesu decyzyjnego w kontekście wyznaczania obszarów oraz działań kolejnego Krajowego Planu Działania.

Ewaluacja przeprowadzana będzie w dwóch trybach:

- Rocznym

Ewaluacja rocznych postępów w realizacji Krajowego Planu Działania będzie przeprowadzana na podstawie przedkładanych do końca lutego każdego roku przez resorty zaangażowane w implementację Planu Działania sprawozdań z realizacji będących w ich właściwości działań. Sprawozdania będą zawierały informację nt. realizacji wskaźników oraz zestawienie doświadczeń (*lessons learned*) z realizacji Planu Działania w roku poprzedzającym złożone sprawozdanie.

- Średniookresowym

Ewaluacja średniookresowa Krajowego Planu Działania na lata 2018-2021 zostanie przeprowadzona po trzech latach jego obowiązywania - w pierwszym kwartale 2021 r. Jej głównym celem będzie wsparcie procesu decyzyjnego w kontekście wyznaczania obszarów

oraz działań edycji Planu Działania w kolejnej perspektywie. Realizacja średniookresowych badań ewaluacyjnych zostanie powierzona niezależnym podmiotom zewnętrznym.

Odpowiedzialność za realizację, bieżące monitorowanie oraz coroczną ewaluację Krajowego Planu Działania spoczywa na instytucjach go wdrażających. Za koordynację ewaluacji Planu Działania oraz prac nad jego kolejną edycją odpowiedzialne jest MSZ.

Konsultacje społeczne

6. Obszary, działania i wskaźniki Krajowego Planu Działania na lata 2018-2021

1. Zapobieganie konfliktom, reagowanie na konflikty oraz utrzymywanie pokoju

Nr.	Obszar działania	Działanie	Instytucja wdrażająca	Wskaźnik
1.	Udział kobiet w misjach i operacjach zagranicznych	Działania na rzecz zwiększenia liczby kobiet w misjach i operacjach ONZ, UE, NATO i OBWE.	MSZ, MON, MSWiA	Liczba kobiet oddelegowanych do misji i operacji zagranicznych oraz wykaz zajmowanych przez nie stanowisk/ pełnionych funkcji.
2.	Kobiety w służbach mundurowych i w służbie zagranicznej	Działania na rzecz wzmocnienia pozycji kobiet w służbach mundurowych i w służbie zagranicznej.	MSZ, MON, MSWiA	Wykaz stopni oraz stanowisk kobiet w służbach mundurowych, włącznie z służbą pełnioną poza granicami kraju, oraz w służbie zagranicznej.
		Kampanie informacyjne szkicujące możliwości rozwoju kariery zawodowej i łączenia profesjonalnej służby i życia rodzinnego.	MON, MSWiA	Liczba oraz zakres podjętych działań.
3.	Regulacje prawne oraz praktyki dot. stosowania zasady równego traktowania (niedyskryminacji)	Uwzględnianie przez polskie instytucje w ramach realizowanych działań regulacji zawartych w Konwencji ONZ w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW).	KPRM, MSZ, MON, MSWiA	Postępy w realizacji przez polskie instytucje Konwencji ONZ w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW).

4.	Udział kobiet w mediacjach	Wsparcie międzynarodowych wysiłków na rzecz zwiększenia zdolności kobiet do znaczącego udziału w zapobieganiu i rozwiązywaniu konfliktów.	MSZ	Wkłady finansowe na rzecz wsparcia udziału kobiet w mediacjach przekazywane na rzecz organizacji międzynarodowych.
5.	Agenda WPS jako element wsparcia reformy sektora bezpieczeństwa (SSR) przez misje i operacje zagraniczne	Poparcie działań z zakresu realizacji oraz promocji Agendy WPS jako elementu funkcjonowania misji i operacji ONZ, UE, NATO i OBWE.	MSZ	Liczba oraz zakres podjętych działań.
6.	Agenda WPS jako element wsparcia procesów pokojowych przez misje i operacje zagraniczne	Poparcie działań z zakresu realizacji oraz promocji Agendy WPS jako elementu funkcjonowania misji i operacji ONZ, UE, NATO i OBWE.	MSZ	Liczba oraz zakres podjętych działań.

2. Pomoc humanitarna oraz pomoc rozwojowa

Nr.	Obszar działania	Działanie	Instytucja wdrażająca	Wskaźnik
7.	Realizacja Zrównoważonych Celów Rozwoju ONZ (SDGs) w odniesieniu do Agendy WPS	Uwzględnienie w polskiej pomocy rozwojowej SDGs, w szczególności celu nr 5. dot. równości płci oraz nr 16. - pokój, sprawiedliwość oraz silne instytucje.	MSZ	Finansowanie realizacji SDGs w ramach polskiej pomocy rozwojowej oraz pomocy humanitarnej.
8.	Ochrona i wsparcie ofiar przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej.	Udzielanie wsparcia ofiarom oraz przeciwdziałanie przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach	MSZ	Finansowanie projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe w ramach polskiej

	Przeciwdziałania tego typu naruszeniom	zbrojnych w ramach pomocy humanitarnej oraz polskiej pomocy rozwojowej.		pomocy rozwojowej oraz pomocy humanitarnej.
--	--	---	--	---

3. Ochrona i wsparcie ofiar przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych

Nr.	Obszar działania	Działanie	Instytucja wdrażająca	Wskaźnik
9.	Walka z bezkarnością sprawców przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych	Zabieganie na forach międzynarodowych o efektywność ścigania oraz zwiększenie odpowiedzialności za czyny przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych.	MSZ	Liczba oraz zakres podjętych działań.
10.	Zapobieganie i walka z bezkarnością pracowników misji i operacji pokojowych winnych wykorzystywania i nadużyć na tle seksualnym	Zabieganie na forach międzynarodowych o efektywność przeciwdziałania i walki z bezkarnością pracowników misji i operacji pokojowych winnych wykorzystywania i nadużyć na tle seksualnym.	MSZ	Liczba oraz zakres podjętych działań.
11.	Szkolenie osób przygotowujących się do wyjazdu do misji i operacji zagranicznych, jak również osób zainteresowanych udziałem w nich w zakresie ochrony i wsparcia ofiar przemocy na tle	Włączenie tematyki nt. ochrony i wsparcia ofiar przemocy na tle płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych do programu szkoleń przedwyjazdowych do misji	MSZ, MON, MSWiA	Liczba osób przeszkolonych, z wykorzystaniem statystyk podziału na płeć.

	płciowym oraz przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych	i operacji zagranicznych, również dla kadry kierowniczej i dowódczej misji, oraz szkoleń dla osób zainteresowanych udziałem w nich.		
12.	Wsparcie przebywających na terenie Polski osób ubiegających się o ochronę międzynarodową - ofiar przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych	Udzielanie wsparcia przebywającym na terenie Polski osobom ubiegającym się o ochronę międzynarodową - ofiarom przemocy seksualnej w konfliktach zbrojnych.	MSWiA	Zakres i skala podjętych działań.

4. Promocja i rozwój Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w Polsce oraz w ramach współpracy międzynarodowej

Nr.	Obszar działania	Działanie	Instytucja wdrażająca	Wskaźnik
13.	Agenda WPS w sprawozdawczości z przestrzegania międzynarodowych konwencji dot. praw człowieka oraz dot. równego traktowania	Uwzględnienie Agendy WPS w przeglądach periodycznych przestrzegania praw człowieka (<i>Universal Periodic Review</i>).	MSZ	Odniesienia do kwestii związanych z Agendą WPS.
		Uwzględnienie Agendy WPS w sprawozdaniach okresowych RP z realizacji CEDAW, w tym realizacji założeń Ogólnej Rekomendacji CEDAW nr 30 dot. kobiet w zapobieganiu konfliktom, podczas konfliktów oraz w środowisku pokonfliktowym.	KPRM	Odniesienia do kwestii związanych z Agendą WPS.

14.	Agenda WPS na forum organizacji międzynarodowych	Aktywność w zakresie realizacji Agendy WPS na forach ONZ, NATO, UE i OBWE, włączając w to udostępnianie i wymianę informacji na temat realizacji Agendy WPS.	MSZ, MON, MSWiA	Liczba oraz zakres podjętych działań. Wkłady finansowy na rzecz realizacji założeń WPS przez organizacje międzynarodowe.
		Członkostwo i aktywny udział w Grupie Przyjaciół WPS ONZ (<i>UN Group of Friends of WPS</i>) oraz w Nieformalnej Grupie Ekspertów ONZ 2242 (<i>Informal Experts Group on WPS</i>).	MSZ	Liczba oraz zakres podjętych działań.
		Aktywny udział w grupie zadaniowej UE ds. WPS (<i>Informal EU Task Force on WPS</i>).	MSZ	Liczba oraz zakres podjętych działań.
		Aktywny udział w NATO WPS Task Force.	MON	Liczba oraz zakres podjętych działań.
15.	Nauka i szkolnictwo wyższe	Działania dot. angażowania polskich studentów i naukowców związane z agendą WPS.	MNiSW, MSZ, MON	Liczba oraz zakres podjętych działań.
16.	Współpraca z NGOs i think-tankami	Dążenie do zaangażowania NGOs i think-tanków w działania mające na celu implementację Krajowego Planu Działania WPS 2018-2021.	MSZ, MON, MSWiA	Liczba oraz zakres podjętych działań.
17.	Szkolenia nt. WPS	Włączenie tematyki WPS w działania informacyjne i edukacyjne dla osób przygotowujących się do wyjazdu do misji i operacji zagranicznych,	MSZ, MON, MSWiA	Liczba przeszkolonych osób, z wykorzystaniem statystyk podziału na płeć.

		włącznie z kadrami kierowniczą i dowódczą misji, oraz osób zainteresowanych udziałem w nich.		
		Włączenie tematyki WPS do szkoleń przedwyjazdowych (na placówki dyplomatyczne oraz attachaty) dla pracowników MSZ oraz żołnierzy zawodowych.	MSZ, MON	Liczba przeszkolonych osób, z wykorzystaniem statystyk podziału na płeć.
18.	Wymiana doświadczeń	Uwzględnianie Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa w tematyce współpracy bilateralnej celem wymiany doświadczeń nt. jej realizacji.	KPRM, MSZ, MON, MSWiA	Liczba oraz zakres podjętych działań.

Konsultacje Społeczne

Przydatne linki

MSZ: Polska Pomoc <https://www.polskapomoc.gov.pl>

MON: Wojskowa Służba Kobiet <http://www.wojsko-polskie.pl/pl/pages/wojskowa-sluzba-kobiet-w/>

ONZ (1995): Raport z IV Światowej Konferencji Narodów Zjednoczonych w Sprawach Kobiet Deklaracja oraz Platforma dla Działania, Pekin 1995

<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/Beijing%20full%20report%20E.pdf>

ONZ, Departament Operacji Pokojowych: Rezolucja Rady Bezpieczeństwa nr 1325 z 2000 r. oraz Rezolucje 1820 (2008), 1888 (2009), 1889 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2122 (2013) oraz 2242 (2015)

<https://peacekeeping.un.org/en/promoting-women-peace-and-security>

ONZ (2015): Zapobieganie konfliktom, kształtowanie sprawiedliwości oraz zabezpieczanie pokoju. Globalne Studium dot. wdrażania Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ 1325, 2015

[http://www.peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20\(1\).pdf](http://www.peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20(1).pdf)

Ośrodek Informacji ONZ (2015): Cele Zrównoważonego Rozwoju <http://www.un.org.pl/>

Rada Unii Europejskiej (2016): Wskaźniki kompleksowego podejścia UE do wdrażania Rezolucji 1325 i 1820 w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12525-2016-INIT/en/pdf>

NATO: Witryna NATO poświęcona Agendzie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_91091.htm

OBWE: Witryna OBWE poświęcona Agendzie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa

<https://www.osce.org/secretariat/107451>

UN Women: Statystyki dot. Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa

<http://www.unwomen.org/en/what-we-do/peace-and-security/facts-and-figures>

Przypisy końcowe

¹ Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami, udział kobiet w negocjacjach pokojowych zwiększa o 20 procent szanse na wypracowanie w ich wyniku porozumienia, które będzie wdrażane przez przynajmniej 2 lata, oraz o 35 procent prawdopodobieństwo wynegocjowania porozumienia, które będzie realizowane przez co najmniej 15 lat. UN Women: Statystyki dot. Agendy kobiet, pokoju i bezpieczeństwa <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/peace-and-security/facts-and-figures>, za: Laurel Stone, *Study of 156 peace agreements, controlling for other variables, Quantitative Analysis of Women's participation in Peace Processes in Reimagining Peacemaking: Women's Roles in Peace Processes, Annex II*, 2015.

² Castillo Diaz and Tordjman, *Women's Participation in Peace Negotiations: Connections between Presence and Influence*, 2012.

³ UN Police, Dane dostępne na: <https://peacekeeping.un.org/en/policing>

⁴ Rezolucja 1325 nie była otwarta do sponsorowania.

⁵ ONZ (1995): Raport z IV Światowej Konferencji Narodów Zjednoczonych w Sprawach Kobiet Deklaracja oraz Platforma dla Działania, Pekin 1995.

<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/Beijing%20full%20report%20E.pdf>

⁶ Paragraf 134 Platformy Działania przyjętej podczas pekińskiej Konferencji Kobiet w 1995 r.

⁷ SIDA, *Women, Peace and Security Brief*, Marzec 2015 dostępne na: <https://www.sida.se/contentassets/3a820dbd152f4fca98bacde8a8101e15/women-peace-and-security.pdf> za: *UN Strategic Results Framework on Women, Peace and Security, 2011-2020*, http://www.un.org/womenwatch/ianwge/taskforces/wps/Strategic_Framework_2011-2020.pdf

⁸ Więcej informacji znajduje się na stronie Kancelarii Prezesa Rady Ministrów: <https://www.spoleczenstwoobywatelskie.gov.pl/kompetencje-pelnomocnika-rzadu-do-spraw-rownego-traktowania>

⁹ Więcej informacji znajduje się na stronie Rzecznika Praw Obywatelskich <https://www.rpo.gov.pl/pl/rowne-traktowanie>

¹⁰ Więcej nt. kobiet w służbach mundurowych w: Ewelina Waśko-Owsiejczuk (red.), *Kobiety w polskich służbach mundurowych Role, zadania i wyzwania*, Wyd. Aspra & Uniwersytet w Białymstoku, Warszawa, 2018.

¹¹ MSZ, Wieloletni program współpracy rozwojowej na lata 2016-2020, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 6 października 2015 r., s. 8.

¹² Priorytety tematyczne polskiej pomocy rozwojowej to: dobre rządzenie, demokracja i prawa człowieka, kapitał ludzki, przedsiębiorczość i sektor prywatny, zrównoważone rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich oraz ochrona środowiska.

¹³ Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie: Karta Narodów Zjednoczonych, Rozdział I - Cele i Zasady, http://www.unic.un.org.pl/dokumenty/karta_onz.php

¹⁴ Gender & Security Sector Reform Toolkit, 2008, <https://www.dcaf.ch/gender-security-sector-reform-toolkit>